

اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه‌سرا از منظر گردشگران

نسرین نیکدل* - دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، واحد آستارا، دانشگاه آزاد اسلامی، آستارا، ایران.
پری مسلمی پور لالمی - دکتری جامعه‌شناسی، مؤسسه غیرانتفاعی سیمای دانش، رشت، ایران.

تاریخ دریافت: ۰۹ اردیبهشت ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۳ تیر ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: گردشگری روستایی گرایشی نوین در صنعت گردشگری است که در برگیرنده گستره وسیعی از گونه‌های مختلف گردشگری طبیعی، فرهنگی، بومی، دهکده‌ای و کشاورزی می‌باشد. روستاهای سواحل استان گیلان دارای بهترین جاذبه‌های گردشگری روستایی در کشور می‌باشند. این روستاها با داشتن سواحل زیبا و جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریسمی می‌توانند در جهت توسعه اقتصادی منطقه نقش موثری داشته باشند.

هدف پژوهش: هدف این پژوهش اولویت‌بندی جاذبه‌های روستایی از نظر گردشگران بر پایه مدل آنتروپی شانون می‌باشد.

روش‌شناسی تحقیق: جامعه آماری، ۱۰۰ نفر از گردشگرانی است که در سال ۹۷ وارد این شهرستان شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه محقق ساخته است که ۱۲ شاخص از جاذبه‌های گردشگری شهرستان صومعه‌سرا را مورد سنجش قرار داده است. پژوهش حاضر از نوع پیمایشی بوده که در آن با استفاده از آزمون فرضیه‌ها و تکنیک تحلیل محتوای آنتروپی شانون داده‌های پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفت.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی پژوهش نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه‌سرا است.

یافته‌ها و بحث: یافته‌ها نشان می‌دهد که با معرفی مکان‌های گردشگری، میزان آگاهی و شناخت گردشگران نسبت به جاذبه‌ها افزایش می‌یابد. همچنین از دید گردشگران جاذبه‌های طبیعی، رودخانه‌ها با وزن ۰/۱۳۴، تالاب‌ها با وزن ۰/۱۰۷ و جنگل با وزن ۰/۱۰۳ اولویت بالاتر نسبت به دیگر مناطق مانند جاذبه‌های تاریخی، پل‌های تاریخی با وزن ۰/۰۶۷ و مناره بازار با وزن ۰/۰۶۶ داشته‌اند.

نتایج: نتایج پژوهش حاکی از آن است که بین "شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان" رابطه معناداری وجود دارد.

کلیدواژه‌ها: الویت‌بندی شاخص‌ها، نواحی روستایی، شهرستان صومعه‌سرا، گردشگری روستایی.

مقدمه

سکونتگاه‌های روستایی بعنوان کوچکترین واحد جغرافیایی، تحت تاثیر عوامل مختلفی مانند عوامل طبیعی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و تاریخی در بستر جغرافیایی و در قالب روابط انسان و محیط شکل گرفته اند. با توجه به تنوع بستر جغرافیایی آنها، شکل‌های متنوعی از روستاها به وجود آمده و تفاوت‌های موجود در آنها، با توجه به همگنی‌ها، برای توسعه روستایی قابل مطالعه و بررسی است (مولایی هشتجین، ۱۳۸۲: ۴۸). گردشگری روستایی گرایشی نوین در صنعت گردشگری است که دربرگیرنده گستره وسیعی از گونه‌های مختلف گردشگری طبیعی، فرهنگی، بومی، دهکده‌ای و کشاورزی می‌باشد. از اساسی‌ترین فعالیت‌های علمی در حوزه گردشگری، ارزیابی منابع قابل توسعه در این زمینه است. نواحی روستایی دارای منابع و جاذبه‌های فراوانی است که قابلیت سرمایه‌گذاری دارد. بنابراین برای فراهم کردن بستر مناسب سرمایه‌گذاری، شناسایی این نواحی در گام نخست ضروری است و بهترین مکانیسم برای این شناسایی به کارگیری روش‌های مختلف و دقیق علمی است (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۱: ۱). مکان‌های زیادی از گردشگری را در بسیاری از نقاط روستایی ایران داریم که به دلیل عدم اطلاع رسانی و تبلیغات، مردم از آنها بی‌اطلاعند. بنابر نظر حیدری (۱۳۸۷) یکی از مبانی و اصول برنامه ریزی گردشگری، شناخت و معرفی جاذبه‌های گردشگری می‌باشد که به عنوان هسته اصلی مقاصد گردشگری و سرمایه‌های اولیه نقش بسیار اساسی در برنامه ریزی و توسعه گردشگری دارند (حیدری، ۱۳۸۷: ۴۵) و به زعم کدیور و سقایی (۱۳۸۵) جاذبه‌های گردشگری به میزان جذابیت خود می‌توانند گردشگران را به سوی خود جذب نمایند. (کدیور و سقایی، ۱۳۸۵: ۱۱۷) از نظر برخی از کارشناسان، معرفی مکان‌های گردشگری، اولین گام در جذب گردشگر است. یکی از عوامل موثر برای توسعه گردشگری، شناخت آثار و جاذبه‌های طبیعی، تاریخی، فرهنگی و تنوع بخشیدن به جاذبه‌ها و توان‌های گردشگری و تقویت راه‌ها و زیرساخت‌هاست. این در حالی است که در برخی نواحی ساحلی توسعه بی‌برنامه و ساخت شهرک‌های مسکونی محصور (گردشگری ناپایدار)، منجر به توسعه شهرها در لبه ساحل (اختصاصی کردن ساحل) و از بین بردن زمین‌های کشاورزی، شده است. (احمدی و همکار، ۱۳۹۵: ۱)

ارزیابی گردشگری مهم‌ترین بخش از فعالیت گردشگری را شامل می‌شود چرا که این مرحله می‌تواند خط مشی توسعه آبی و برنامه‌های آینده گردشگری را ترسیم کند، خاصه اگر در این مرحله مفاهیمی چون گردشگری پایدار مدنظر باشد (Nelson et. al, 2002, p9). ارزیابی فعالیت گردشگری در نهایت باید به تحلیل هزینه، فایده‌های اقتصادی و اجتماعی در سطوح ملی و ناحیه‌ای بینجامد و در طی این ارزیابی محدودیت‌های توسعه گردشگری مشخص شود (Lindberg et.al., 2001, p128). ویژگی‌های نواحی روستایی، منابع و سرمایه‌های گسترده‌ای را برای توسعه انواع فعالیت‌های گردشگری فراهم می‌سازد. وجود این منابع و سرمایه‌ها برای انجام فعالیت‌های گردشگری کافی نیست و لازم است با توجه به تقاضای موجود در بازار، این منابع و امکانات عرضه شوند (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۱: ۴).

روستاهای سواحل استان گیلان دارای بهترین جاذبه‌های گردشگری روستایی در کشور می‌باشند. این روستاها با داشتن سواحل زیبا و جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریسمی می‌توانند در جهت توسعه اقتصادی منطقه نقش موثری داشته باشند. اکثر جاذبه‌های توریستی شهرستان صومعه سرا در مناطق روستایی پراکنده اند (نیکدل، ۱۳۸۹: ۳۳). شهرستان صومعه سرا با داشتن منابع گردشگری فراوان در مناطق روستایی، جنگل‌های منحصر به فرد، رودخانه‌های صاف و زلال، تالاب و پناهگاه حیات وحش، آب و هوای معتدل.... با وجود این که در انزوای جغرافیایی و به دور از مسیرهای اصلی گردشگری واقع شده است می‌تواند با برنامه ریزی و مدیریت صحیح و تبلیغات مناسب و مشارکت مردم بومی به عنوان یکی از قطب‌های اصلی گردشگری مطرح باشد (رمضانی و همکار، ۱۳۸۹: ۴۹). لذا مساله اصلی پژوهش این است که چه رابطه‌ای بین میزان شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان وجود دارد؟ و کدامیک از پتانسیل‌های تاثیرگذار در توسعه گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه سرا در اولویت قرار دارند؟ در ارتباط با الویت بندی جاذبه‌های گردشگری نواحی روستایی تحقیقات بسیاری صورت گرفته است که در زیر تعدادی از آنها ذکر می‌شود.

نتایج پژوهش منظم اسماعیل پور (۱۴۰۰) حاکی از آن است که در روستاهای سواحل دریای عمان، گردشگری روستایی، اثرات مختلف و مطلوبی بر شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، محیطی و کالبدی-فضایی داشته به طوری که توسعه گردشگری بیشترین اثر را بر بعد اقتصادی کیفیت زندگی و کمترین اثرات را بر بعد اجتماعی کیفیت زندگی در سکونتگاه‌های روستاها داشته است. (منظم اسماعیل پور، ۱۴۰۰: ۳۸۱)

سقایی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان " بررسی توانمندی‌های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس " رتبه بندی و سطح بندی پتانسیل‌های گردشگری بوشهر از نظر پاسخ دهندگان مناطق ۸ گانه شهر بوشهر را محاسبه کرده است. نتایج به دست آمده نشان داد که برخورد مناسب مردم با ضریب نزدیکی ۵۳۴۷ در اولویت اول، ساحل زیبا و شنی با ضریب ۵۳۳۹ در اولویت دوم و مراسم

مذهبی-سنتی باضرب ۳۴۳۶ در اولویت سوم قرار گرفته و در جذب گردشگر به این شهر تاثیرگذار هستند. همچنین نتیجه می‌گیرد که به دلیل وجود همستگی بالا و مناسب بین عوامل و متغیرها، تمامی پتانسیل‌های گردشگری در شهر بوشهر در توسعه اجتماعی و فرهنگی آن تاثیر می‌گذارند و کمبود امکانات و خدمات، مانع توسعه گردشگری در شهر بوشهر شده است. (سقای و همکاران، ۱۳۹۵: ۹۹). نصراللهی و همکاران (۱۳۹۳) در رده بندی استان‌های کشور برحسب جاذبه‌های گردشگری نتیجه می‌گیرد که جاذبه‌های انسان‌ساخت بیشتر از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، شاخص‌های رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار داده است. (نصراللهی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۷). فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۹۱) معتقد است با ارزیابی دقیق جاذبه‌های گردشگری و معرفی آن به سرمایه‌گذاران بخش گردشگری می‌توان شاهد شکوفایی مناطق روستایی شهرستان از نظر گردشگری بود. نتایج پژوهش او حاکی از این است که شهرستان ورزقان دارای جاذبه‌های فراوان گردشگری است که تا به حال توجه چندانی به آن نشده است. (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۱: ۱). نتایج تحقیق سلطانی و همکار، (۱۳۹۱) حاکی از آن است که اگرچه رشد و توسعه فضایی شهر از نقش‌پذیری انحصاری از جاذبه‌های مذهبی فرهنگی به سمت جاذبه‌های طبیعی تفریحی و مناطق بیابانی گرایش بیشتری داشته است، از ظرفیت کامل جاذبه‌های تاریخی، ورزشی و درمانی شهر مشهد بهره برداری نشده است. و در میان جاذبه‌های طبیعی تفریحی، مناطق طبقه و شان‌دیز برای گردشگران اولویت بالاتری نسبت به دیگر مناطق ذکر شده داشتند. (سلطانی و همکار، ۱۳۹۱: ۱۶) یغفوری و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهش خود که به روش پژوهش توصیفی تحلیلی می‌باشد برای رتبه بندی جاذبه‌های تفریحی روستاهای هدف گردشگری استان گیلان از مدل TAPSSIS استفاده کرده است و در این پژوهش توانمندیها و جاذبه‌ها و همچنین تفرجگاه‌های این روستاها شناخته شده و مورد تحلیل قرار گرفته است. (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۰: چکیده). دیوسالار و همکار (۱۳۹۰) در مقاله ای با عنوان برنامه ریزی فضایی توسعه پایدار شهرهای ساحلی (نمونه موردی: شهر ساحلی نور) تاکید می‌کند سازمان فضایی شهرهای ساحلی به گونه ای است که در صورت نداشتن برنامه مناسب جهت توسعه فضایی پایدار، از آسیب‌پذیری بالایی برخوردار می‌باشد. با توجه به نتایج حاصل از یافته‌ها، برنامه ریزی فضایی در چهار عرصه فعالیت اجتماعی، اقتصادی، کاربری اراضی و محیطی بیشترین نمود را در توسعه پایدار شهر ساحلی نور دارد (دیوسالار و همکار، ۱۳۹۰: ۴۳). ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۸۸) در پژوهش خود با عنوان "تحلیل عوامل موثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل راهبردی سوات" نتیجه می‌گیرند وجود زمینه اشتغال زایی، درآمد ارزی و سرمایه گذاری زیر بنایی، به ترتیب با امتیازهای وزنی ۰/۴۰، ۰/۲۸ و ۰/۱۸ مهمترین فرصت‌ها و وجود آثار تاریخی، جاذبه‌های ورزشی - تفریحی و برخورداری از سواحل شنی و جذابیت‌های طبیعی به عنوان نقاط قوت و جذب در کنار امکان توسعه و اصلاح نهادهای مدیریتی، تقویت تبلیغات، تعامل و هم‌فکری بین مسولان منطقه آزاد و سازمان‌های مرتبط با گردشگری و مردم و توسعه اکوتوریسم، از مهم ترین رهیافت‌ها به منظور توسعه گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار می‌گردند. (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۰۷) مافی و همکار (۱۳۸۷) در پژوهش خود به بررسی وضعیت گردشگری روستایی پیرامون کلان شهر مشهد پرداخته و نتیجه می‌گیرد گردشگران به روستاهایی سفر می‌کنند که علاوه برداشتن جاذبه‌های گردشگری، از بعد حمل و نقل نیز در مسافتی قابل دسترس قرار داشته باشد. (مافی و همکار، ۱۳۸۷: ۲۱).

گردشگری روستایی گرایشی نوین در صنعت گردشگری است، که از دهه ۵۰ به بعد مطرح شده و از دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی بیشتر در زمینه اقتصاد گردشگری روستایی برای کشاورزان و جوامع محلی مورد توجه قرار گرفت. (ریاحی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۵۱) این بخش از گردشگری علاوه بر حفظ ارزش‌ها، باورها و رسوم باستانی، با ایجاد فرصت‌هایی برای اشتغال و کسب درآمد برای ساکنین محلی و توسعه ساختارهای زیربنایی امکان توسعه پایدار و یکپارچه روستایی را فراهم می‌آورد. (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱). گردشگری روستایی بخشی از بازار گردشگری و منبعی برای اشتغال و درآمد بوده و می‌توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی جوامع روستایی قلمداد کرد. (افتخاری و همکار: ۱۳۸۱: ۲۶). لان گردشگری روستایی را، گردشگری ای که در نواحی روستایی به وقوع می‌پیوندد تعریف می‌کند. اداره امور آمریکا در زمینه گردشگری روستایی تعریف زیر را ارائه کرده است: بازدید از مکانی غیر از مکان معمول کار و زندگی خود که خارج از محدوده استانداردهای شهری است، در زمانی که فعالیتی غیر از فعالیت کاری در منطقه مورد نظر انجام شود که هدف چنین بازدیدی ممکن است تحقیق، درمان، مذهب و... باشد (افتخاری و همکار: ۱۳۸۱: ۲۷). دریک تعریف جامع گردشگری روستایی شامل هر نوع فعالیت تفریحی و گذران اوقات فراغت بادیافت خدماتی از قبیل غذا، محل اقامت و محصولات محلی از ساکنان محلی در مکانی که از نظر قوانین و مقررات جاری کشور و یا از نظر ماهیت اقتصادی و فرهنگی روستا محسوب می‌شود است (افتخاری و همکار: ۱۳۸۱: ۲۸). گردشگری روستایی می‌تواند دربرگیرنده گستره وسیعی از گونه‌های مختلف گردشگری طبیعی، فرهنگی، بومی، دهکده ای و کشاورزی باشد (زردان و همکار، ۱۳۹۴: ۱۲). گردشگری روستایی می‌تواند باعث تنوع بخشیدن به اقتصاد روستایی و بهبود وضعیت زندگی محلی شود و به عنوان ابزاری برای توسعه

روستایی می‌تواند به کارود (Butler et. al., 1998, p 28). گردشگری روستایی منبعی است که گردشگران جذب آن می‌شوند و صنعت گردشگری از آن کسب درآمد می‌کند. در بسیاری از مناطق کشورهای پیشرفته و یا در حال توسعه، گردشگری راه ارزشمند و مهمی برای پشتیبانی و تنوع اقتصاد جوامع روستایی به شمار می‌آید، مهم‌ترین هدف توسعه گردشگری داخلی و خارجی توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق گردشگراست. (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۱: ۲) در بعد اقتصادی ترکیب روستا با گردشگری یک مسیر نسبتاً موثر توسعه جهانی است گردشگری روستایی رویکردی کلیدی برای توسعه روستایی و کاهش فقر است. (Jing & Wu, 2017: 223)

با گسترش گردشگری در نواحی روستایی می‌توان به پایداری جمعیت و اقتصاد این نواحی کمک نمود و زمینه دستیابی به توسعه پایدار روستایی را فراهم نمود. اگر گردشگری روستایی به نحوی مناسب برنامه ریزی و مدیریت شود، می‌تواند خالق یا محرک فرایند توسعه یافتگی برای حصول به پایداری توسعه در نواحی روستایی و نیز پایداری محلی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شود. (عناستانی و همکاران، ۱۳۹۱: صص ۱، ۲) و می‌تواند نقش عمده‌ای در توانمندسازی مردم محلی و تنوع بخشی به رشد اقتصادی و خلق فرصت‌های شغلی جدید در ارتباط با سایر بخش‌های اقتصادی ایفا کند. (پور رمضان و قاسمی، ۱۳۸۸: ۲۶)

هدف از این مقاله، بررسی رابطه بین میزان شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری و همچنین بررسی اولویت بندی جاذبه‌های گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه سرا از دیدگاه گردشگران بر پایه مدل آنتروپی شانون می‌باشد.

روش پژوهش

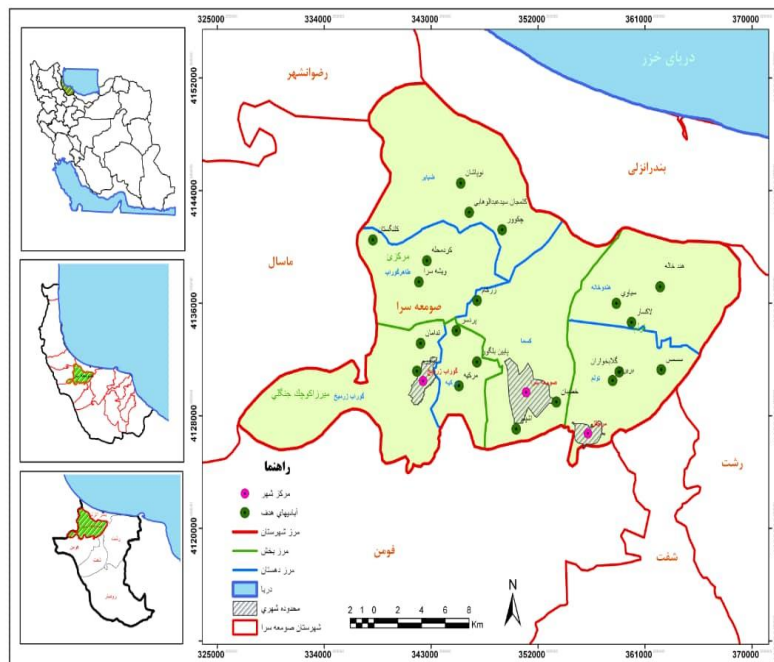
پژوهش حاضر از نوع پیمایشی بوده که در آن با استفاده از تکنیک تحلیل آنتروپی شانون داده‌های پاسخگویان مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری، ۱۰۰ نفر از گردشگرانی است که در سال ۹۷ وارد شهرستان صومعه سرا شده‌اند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات شامل پرسشنامه محقق ساخته است که ۱۲ شاخص از جاذبه‌های گردشگری شهرستان صومعه سرا را مورد سنجش قرار داده است. روایی و اعتبار این پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت. از آزمون ضریب همبستگی جهت سنجش رابطه بین متغیر میزان شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان و از آنتروپی شانون جهت تحلیل داده‌های پرسشنامه برای الویت بندی جاذبه‌های گردشگری نواحی روستایی شهرستان صومعه سرا از منظر گردشگران براساس ۱۲ شاخص از جاذبه‌های منطقه استفاده شده است. محاسبات مربوطه، با توجه به روش آنتروپی و در محیط نرم افزار Excel و در مورد جدول تصمیم‌گیری از نرم افزار spss استفاده گردید.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهرستان صومعه سرا از شهرستان‌هایی است که در غرب گیلان واقع شده و مرکز آن شهر صومعه سرا است و از شمال به تالاب انزلی و شهرستان انزلی، از جنوب به شهرستان‌های شفت و فومن، از شرق به شهرستان رشت و از غرب به شهرستان‌های ماسال و رضوانشهر محدود است. شهرستان صومعه سرا در جلگه گیلان و در قسمت غربی آن با وسعتی حدود ۵۸۸ کیلومتر مربع بین عرض‌های ۳۷ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۳۷ درجه و ۳۰ دقیقه شمالی و طول جغرافیایی ۴۹ درجه و ۳ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۳۱ دقیقه شرقی قرار گرفته است (Aslah Arabani, 2008: 1473). براساس آخرین تقسیمات کشوری دارای سه بخش مرکزی، تولمات، میرزا کوچک جنگلی و هفت دهستان کسما، طاهرگوراب، ضیابر هندخاله، تولم، گوراب زرمیخ، مرکیه و سه شهر صومعه سرا، مرجقل، گوراب زرمیخ و یکصد و پنجاه و دو روستا است که یکصد و پنجاه و یک روستا دارای سکنه و یکی از روستاهای دهستان ضیابر خالی از سکنه می‌باشد. مرکز شهرستان صومعه سرا یعنی صومعه سرا در فاصله‌ی تقریبی ۲۳ کیلومتری شهر رشت قرار دارد. (Guilan Management and Planning Organization, 2016).

از لحاظ طبیعی قسمت بیشتر شهرستان در ناحیه جلگه‌ای قرار دارد. و در بخش میرزا کوچک جنگلی ارتفاعاتی با حداکثر ۱۲۰۰ متر ارتفاع که پوشیده از جنگل است دیده می‌شود. این ارتفاعات در واقع نقش بیابلق کوهستانی و تنفس تابستانی کوهستانی را در شهرستان صومعه سرا بازی می‌کند که تا روستای تینان در پای کوه ادامه می‌یابد. با توجه به موقعیت جغرافیایی و شرایط اقلیمی، بارندگی مداوم و فراوان از ویژگی‌های صومعه سرا است. صومعه سرا از نظر آب و هوای در شرایط مرطوب معتدل خزری قرار دارد. بخش اعظم آن مربوط به جلگه است ولی در زایده جنوب غربی تینان دارای آب و هوای کوهستانی است. (اصلاح عربانی، ۱۳۸۰: ۱۴۷۳) این شهرستان به دلیل قرار گرفتن در حاشیه جنوبی تالاب

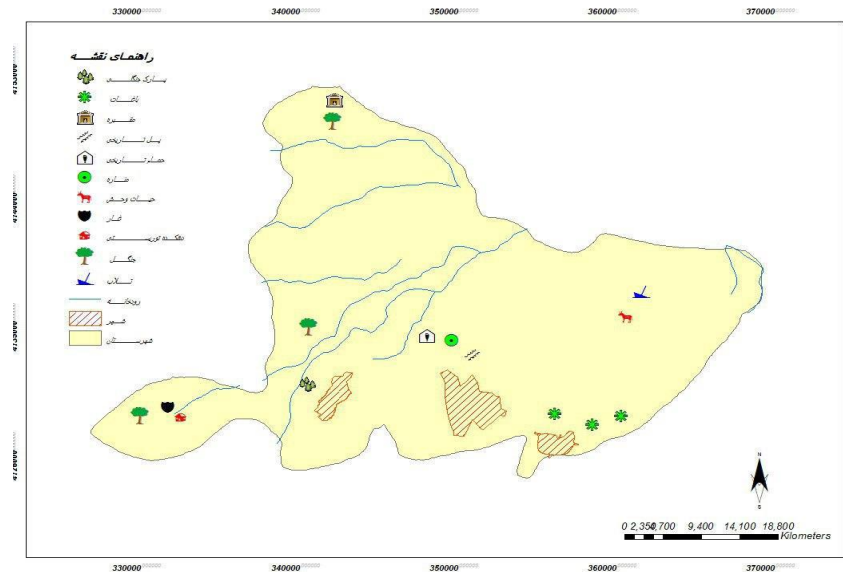
انزلی سالانه پذیرای پرندگان مهاجری از قبیل کیلار، فیلوش، خوکای سفید و معمولی است که برای هر مسافری زیبا و خاطره انگیز است. لازم به ذکر است که حدود تقریباً ۵۵ درصد از تالاب انزلی در محدوده شهرستان صومعه‌سرا قرار دارد. (نیکدل، ۱۳۸۹: صص ۸۶، ۸۷)

شکل ۱. نقشه محدوده مورد مطالعه روستاهای شهرستان صومعه‌سرا

شهرستان صومعه‌سرا دارای گنجینه‌های پرارزشی است که از جاذبه‌های مهم محسوب می‌شوند. در این پژوهش جاذبه‌های گردشگری به سه بخش عمده تقسیم شده‌اند:

- الف) جاذبه‌های فرهنگی و تاریخی (مناره بازار، حمام کسما، پل خشتی گاز روبرا، خشته پل بلگور، پل پردسر مناره بازار، پردسر یا خشت پل کوچک، پل تاریخی گوراب تولم، مرغانه پرد، بازارهای هفتگی شهرستان صومعه‌سرا)
 - ب) جاذبه‌های طبیعی و اکوتوریستی (منطقه پناهگاه حیات وحش سلکه، تالاب سیاه کشیم، سیاه‌درویشان، نرگستان، باغات چای و توتون، دهکده توریستی تنیان، غارنارنج پره تنیان، پارک جنگلی سیاه کوه، جنگل هفت دغنان) ج) جاذبه‌های مذهبی (امامزاده سید جعفر آقا، امامزاده خیرالنساء، بقعه پیر ولی‌خان و...)
- تقسیم می‌شوند (نیکدل، ۱۳۹۶: ۴۰)

شکل ۲. پراکندگی جاذبه های توریستی شهرستان صومعه سرا

در شکل بالا به وضوح دیده می شود که مناطق گردشگری شهرستان صومعه سرا از مرکز شهر صومعه سرا دوراست. به نظر می رسد یکی از دلایل عدم ایجاد تاسیسات مناسب، دوری مناطق گردشگری شهرستان صومعه سرا از مرکز شهر صومعه سرا است (نیکدل، ۱۳۸۹: ۱۴۲).

یافته ها و بحث

با توجه به مطالب ارائه شده دو فرضیه مطرح شد:

۱. بین متغیر میزان شناخت گردشگران از جاذبه های گردشگری و معرفی مکان های گردشگری به آنان رابطه معناداری وجود دارد.
۲. اولویت بندی جاذبه های گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه سرا از منظر گردشگران با هم متفاوت است.

روش آنتروپی شانون

مراحل اجرای تحلیل محتوا آنتروپی شانون به شرح زیر است:

مرحله ۱) تشکیل جدول تصمیم گیری: اولین مرحله از مراحل روش آنتروپی تشکیل جدول تصمیم گیری می باشد. بنابراین برای محاسبه وزن شاخص ها با استفاده از روش آنتروپی ابتدا باید جدول تصمیم گیری مساله را تشکیل داد. زیرا همانطور که بیان شد جدول تصمیم گیری به عنوان ورودی روش آنتروپی در نظر گرفته می شود. ابتدا براساس ۱۲ شاخص ماتریس داده ها را تشکیل می دهیم.

مرحله ۲) نرمالسازی جدول تصمیم گیری: مرحله دوم از مراحل روش آنتروپی نرمالسازی یا بی مقیاس کردن جدول تصمیم گیری می باشد. برای نرمالسازی از روش نرمالسازی ساده یعنی همان روش میانگین حسابی استفاده می شود. رابطه نرمالسازی ساده به صورت زیر می باشد.

$$P_{ij} = \frac{X_{ij}}{\sum_{i=1}^m X_{ij}} \quad j = 1, \dots, n$$

اساس این روش براین پایه استواراست که هرچه پراکندگی درمقادیر یک شاخص بیشتر باشد، آن شاخص از اهمیت بیشتری برخوردار است (اکبری و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۶) مقدار آنتروپی هر یک از شاخص ها مقداری بین صفر و یک است. (نعمتی و همکاران: ۱۳۹۰: ۱۱۵)

مرحله ۳) محاسبه آنتروپی هر شاخص: در این مرحله باید آنتروپی هر یک از شاخص ها را محاسبه نمود.

$$E_j = -k \sum_{i=1}^m P_{ij} \times \ln P_{ij} \quad i = 1, 2, \dots, m \quad k = \frac{1}{\ln m}$$

مرحله ۴) محاسبه فاصله هر شاخص از آنتروپی آن: (dj) در این مرحله باید فاصله هر یک از شاخص‌ها را از مقدار آنتروپی آن که در مرحله قبل محاسبه شد بدست آوریم.

$$d_j = 1 - E_j$$

مرحله ۵) محاسبه وزن هر شاخص: در این مرحله وزن هر شاخص را محاسبه می‌کنیم. (سلطانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۰)

$$W_j = \frac{d_j}{\sum d_j}$$

پس از تشکیل جدول تصمیم‌گیری و نرمالسازی جدول تصمیم‌گیری، با اطلاعاتی هر مقوله محاسبه و در نهایت، با استفاده از بار اطلاعاتی مقوله‌ها، ضریب اهمیت هر یک از مقوله‌ها محاسبه و سپس وزن دهی و اولویت‌بندی صورت گرفت. در مرحله نخست در جدول (۱) مسافت تعدادی از مکان‌های گردشگری شهرستان صومعه سرا از مرکز شهر و از مرکز استان آمده است.

جدول ۱. مسافت تعدادی از مکان‌های گردشگری شهرستان صومعه سرا از مرکز شهر و از مرکز استان

مکان‌های توریستی	فاصله از مرکز شهر	فاصله از مرکز استان
تالاب سیاه کشیم	۱۲	۴۰
دهکده توریستی تنیان	۱۸	۴۵
منطقه کوهپایه ای جنگلی سیاه کوه	۲۰	۴۶
منطقه جلگه ای گسکر (هفت دغان)	۳۲	۵۵
منطقه جلگه ای نوخاله (حاشیه تالاب)	۷	۲۵
مناره بازار	۱۶	۳۶
منطقه حیات وحش سلکه	۱۰	۲۶

منبع: یافته‌های نویسنده‌گان، ۱۳۹۷

برطبق آمار به دست آمده از نظریات گردشگران مناطق گردشگری کم بازدید سلکه و تنیان به علت دوری و فاصله زیاد آنها از مرکز شهر به ترتیب تنها برای ۳۴ و ۴۴ درصد از گردشگران در حد زیاد جاذبه داشته است. (نیکدل، ۱۳۸۹: ۱۴۱) به زعم مافی و سقایی (۱۳۸۷) گردشگران بیشتر به روستاهایی سفر می‌کنند که علاوه برداشتن جاذبه‌های گردشگری، از نظر مسافت قابل دسترس تر و حمل و نقل به آن آسانتر است. (مافی و سقایی، ۱۳۸۷: ۲۱) در بررسی فرضیه اول (ارتباط معناداری بین "میزان شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان")، متغیر شناخت با گویه‌های (جدول ۲) و متغیر معرفی با گویه‌های (جدول ۳) سنجش شده است.

جدول ۲. گویه‌های سنجش شناخت جاذبه‌های گردشگری

عنوان گویه	سطح سنجش	اقتباس
- طبیعت زیبایی شهرستان صومعه سرامراه گردش در این شهرستان علاقه مند می‌کند. (جاذبه‌های طبیعی)	ترتیبی	محقق ساخته
- آداب و رسوم و سنن این شهرستان رادوست دارم. (جاذبه‌های فرهنگی)	ترتیبی	محقق ساخته
- تمایل به دیدن آثار تاریخی این شهرستان دارم. (جاذبه‌های تاریخی)	ترتیبی	محقق ساخته

جدول ۳. گویه های سنجش معرفی جاذبه های گردشگری

عنوان گویه	سطح سنجش	اقتباس
- تبلیغات رسانه ها	ترتیبی	محقق ساخته
- تبلیغات دوستان و آشنایان	ترتیبی	محقق ساخته
- اتفاقی و گذری	ترتیبی	محقق ساخته
زندگی اقوام در محل		

و در پاسخ به فرضیه اول جهت سنجش رابطه معناداری بین میزان شناخت گردشگران از جاذبه های گردشگری و معرفی مکان های گردشگری به آنها از آزمون پیرسون استفاده شد.

جدول ۴. شاخص های محاسبه شده برای بررسی بین متغیرهای شناخت و معرفی

فرآوانی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
شناخت	۱۱/۹۸	۱/۹۵	۰/۳۱۶	۰/۰۱
معرفی	۱۴/۴۷	۴/۰۱		

در بررسی بین میزان شناخت گردشگران از جاذبه های گردشگری و معرفی مکان های گردشگری به آنان، ضریب همبستگی بین شناخت و معرفی ۰/۳۱۶ در سطح معناداری ۰/۰۱ است که از نظر آماری معنی دار است. یعنی با ۹۵ درصد اطمینان می توان ادعا کرد که بین شناخت و معرفی رابطه معنی داری وجود دارد و این بدان معنی است که هرچه میزان معرفی جاذبه ها به گردشگران بیشتر باشد میزان شناخت آنها نیز بیشتر است و بالعکس.

در پاسخ به فرضیه دوم (اولویت بندی جاذبه های گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه سرا از منظر گردشگران با هم متفاوت است.) از روش آنتروپی شانون استفاده شده است.

اولین گام جهت تعیین درجه اهمیت و اولویت بندی جاذبه های گردشگری نواحی روستایی از منظر گردشگران، از روش آنتروپی شانون، تشکیل ماتریس تصمیم گیری است. در این ماتریس فرآوانی نظر گردشگران در مورد جذابیت مکان گردشگری شهرستان صومعه سرا به دست آمده است.

جدول ۵. فرآوانی نظری پاسخگویان (گردشگران) در مورد جذابیت مکان گردشگری شهرستان صومعه سرا

جاذبه ها	کم	تا حدی	زیاد	بی پاسخ	نرفته ام
رودخانه ها A1	۱	۱۷	۷۷	۵	۰
تالاب ها A2	۱۱	۲۹	۵۱	۹	۰
حیات وحش سلکه A3	۲۲	۳۳	۳۴	۸	۳
جنگل A4	۹	۱۸	۶۶	۶	۱
پل های تاریخی A5	۲۲	۲۸	۳۶	۱۱	۳
مناره بازار A6	۲۶	۲۵	۳۷	۸	۴
حمام کسما A7	۲۵	۲۸	۳۳	۱۱	۳
زیارتگا ههای مذهبی A8	۱۷	۲۶	۴۷	۷	۳
دهکده توریستی تنیان A9	۲۱	۲۴	۴۴	۸	۳
غار نارنج پره تنیان A10	۲۵	۱۷	۴۲	۱۳	۳
پارک جنگلی سیاه کوه A11	۱۵	۲۲	۵۱	۹	۳
باغات نواحی روستایی A12	۱۷	۲۵	۳۶	۹	۳

بنابر یافته‌های حاصل از جدول (۵) به نظری می‌رسد که به ترتیب رودخانه‌ها با ۷۷ درصد و جنگل با ۶۶ درصد و تالاب‌ها و پارک جنگلی سیاه کوه هریک با ۵۱ درصد در حد زیاد، بیشترین جذابیت را از دید گردشگران داشته‌اند.

جدول ۶. داده‌های بهنجار شده جدول ۵

نرفته ام	بی پاسخ	زیاد	تاحدی	کم
A1	۰/۰۴۸	۰/۱۳۹	۰/۰۵۸	۰/۰۰۵
A2	۰/۰۸۷	۰/۰۹۲	۰/۰۹۹	۰/۰۵۲
A3	۰/۰۷۷	۰/۰۶۱	۰/۱۱۳	۰/۱۰۴
A4	۰/۰۵۸	۰/۱۱۹	۰/۰۶۲	۰/۰۴۳
A5	۰/۱۰۶	۰/۰۶۵	۰/۰۹۶	۰/۱۰۴
A6	۰/۰۷۷	۰/۰۶۷	۰/۰۸۶	۰/۱۲۳
A7	۰/۱۰۶	۰/۰۶۰	۰/۰۹۶	۰/۱۱۸
A8	۰/۰۶۷	۰/۰۸۵	۰/۰۹۰	۰/۰۸۰
A9	۰/۰۷۷	۰/۰۸۰	۰/۰۸۲	۰/۰۹۹
A10	۰/۱۲۵	۰/۰۷۶	۰/۰۵۸	۰/۱۱۸
A11	۰/۰۸۷	۰/۰۹۲	۰/۰۷۵	۰/۰۷۱
A12	۰/۰۸۷	۰/۰۶۵	۰/۰۸۶	۰/۰۸۰

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۷)

جدول ۷. محاسبه آنتروپی (Ej) و فاصله هر شاخص از آنتروپی (dj) و محاسبه وزن هر شاخص (Wj)

	Ej	dj	Wj
A1	۰/۳۷۹	۰/۶۲۱	۰/۱۳۴
A2	۰/۵۰۵	۰/۴۹۵	۰/۱۰۷
A3	۰/۶۷۲	۰/۳۲۸	۰/۰۷۱
A4	۰/۵۲۱	۰/۴۷۹	۰/۱۰۳
A5	۰/۶۸۸	۰/۳۱۲	۰/۰۶۷
A6	۰/۶۹۴	۰/۳۰۶	۰/۰۶۶
A7	۰/۶۰۸	۰/۳۹۲	۰/۰۸۴
A8	۰/۶۴۷	۰/۳۵۳	۰/۰۷۶
A9	۰/۶۶۲	۰/۳۳۸	۰/۰۷۳
A10	۰/۶۸۶	۰/۳۱۴	۰/۰۶۸
A11	۰/۶۴۹	۰/۳۵۱	۰/۰۷۶
A12	۰/۶۴۳	۰/۳۵۷	۰/۰۷۷

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۷)

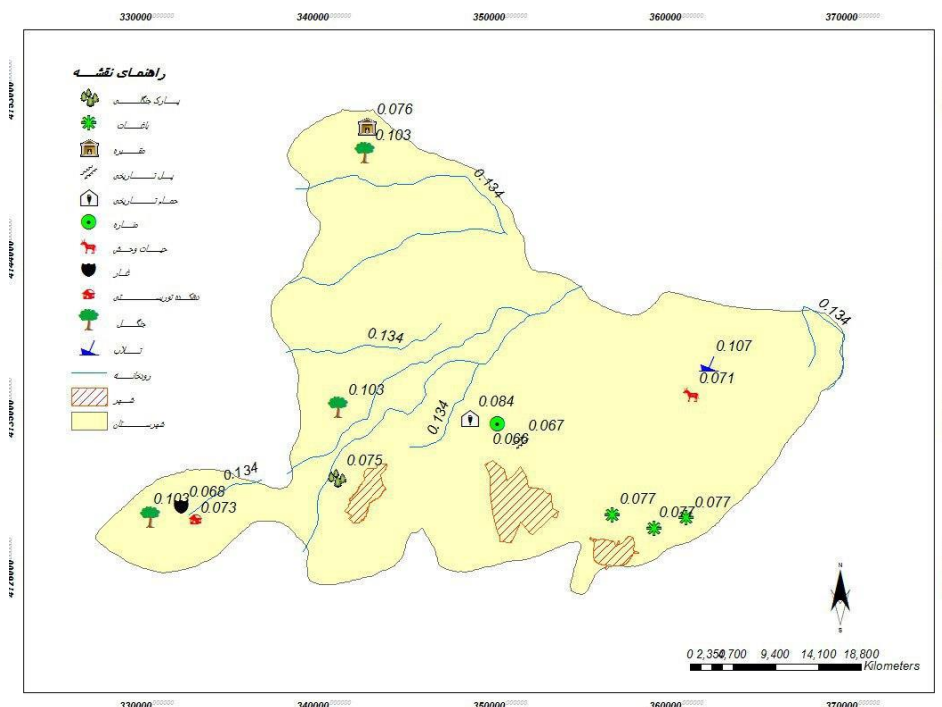
اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان صومعه‌سرا

جدول ۸. اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان صومعه‌سرا

A1	A2	A4	A7	A12	A8	A11	A9	A3	A10	A5	A6
رودخانه	تالاب	جنگل	حمام کسما	باغات نواحی روستایی	زیارت‌گاه‌های مذهبی	پارک جنگلی سیاه‌کوه	دهکده توریستی تتیان	حیات وحش سلکه	غازنارنج پره‌تتیان	پل‌های تاریخی	مناره بازار
۰/۱۳۴	۰/۱۰۷	۰/۱۰۳	۰/۰۸۴	۰/۰۷۷	۰/۰۷۶	۰/۰۷۵	۰/۰۷۳	۰/۰۷۱	۰/۰۶۸	۰/۰۶۷	۰/۰۶۶

(منبع: یافته‌های نویسندگان، ۱۳۹۷)

مقادیر به دست آمده از اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان صومعه‌سرا در جدول (۸) نشان می‌دهد که رودخانه‌ها با وزن ۰/۱۳۴، تالاب‌ها ۰/۱۰۷ و جنگل با اولویت ۰/۱۰۳ بیشترین اولویت را به خود اختصاص داده‌اند و جاذبه‌های تاریخی مانند پل‌های تاریخی با وزن ۰/۰۶۷، مناره بازار با وزن ۰/۰۶۶ از اولویت کمتری برخوردار هستند. این نشان‌دهنده این است که در میان جاذبه‌های طبیعی معرفی شده، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و جنگل برای گردشگران از اولویت بالاتری نسبت به دیگر مناطق ذکر شده برخوردار هستند.

شکل ۳. نقشه اولویت‌بندی جاذبه‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان صومعه‌سرا

نتیجه‌گیری

مکان‌های زیادی از گردشگری را در بسیاری از نقاط ایران داریم که به دلیل عدم اطلاع‌رسانی و تبلیغات، مردم از آنها بی‌اطلاعند. یکی از عوامل موثر برای توسعه گردشگری، شناخت آثار و جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و فرهنگی و تنوع بخشیدن به جاذبه‌ها و توان‌های گردشگری و تقویت راه‌ها و زیرساخت‌هاست. مکان‌های گردشگری عمدتاً پارک‌های ملی، ذخیره‌گاه‌های حیات وحش، سیماهای طبیعی جذاب و تماشایی و مناطق بکر و دست‌نخورده و مکان‌های تاریخی و فرهنگی و... می‌باشند. شهرستان صومعه‌سرا با داشتن جنگل‌های منحصر بفرد، رودخانه‌های

صاف و زلال، تالاب‌ها و پناهگاه حیات وحش، آب و هوای معتدل و جاذبه‌های طبیعی و تاریخی فراوان و شاخص در صورت شناسایی و ساماندهی قابلیت‌های توریستی خود، مانند ایجاد زیرساخت‌ها و تجهیزات مورد نیاز و تبلیغات، قابلیت تبدیل شدن به یک قطب گردشگری را دارد.

مساله اصلی پژوهش این است که چه رابطه‌ای بین میزان شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان وجود دارد؟ و کدامیک از پتانسیل‌های تاثیرگذار در توسعه گردشگری نواحی روستایی و ساحلی شهرستان صومعه‌سرا در اولویت قرار دارند؟ که در ارتباط با این سوالات دو فرضیه ایجاد شد و در پاسخ به فرضیه اول بر اساس آزمون انجام گرفته بین "شناخت گردشگران از جاذبه‌های گردشگری و معرفی مکان‌های گردشگری به آنان" رابطه معناداری وجود دارد.

در پاسخ به فرضیه دوم برای یافتن اولویت‌های جاذبه‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان صومعه‌سرا از مدل آنتروپی استفاده شد. نتایج به دست آمده از این مدل براساس وزن‌هایی ارائه شد که با مرتب کردن آن‌ها به صورت نزولی، می‌توان درجه اهمیت هر یک را بیان کرد. همچنان که ۸۷ درصد از گردشگران، تمایل به بازدید از جاذبه‌های طبیعی داشته‌اند، براساس نتایج حاصل از شاخص آنتروپی و وزن‌های هر یک از کارکردها، اولویت اول جاذبه‌های منطقه روستایی (رودخانه با وزن ۰/۱۳۴ و تالاب‌ها ۰/۱۰۷ و جنگل با اولویت ۰/۱۰۳) می‌باشند. این نشان‌دهنده این است که در میان جاذبه‌های طبیعی معرفی شده، رودخانه‌ها، تالاب‌ها و جنگل برای گردشگران اولویت بالاتری نسبت به دیگر مناطق ذکر شده داشتند. اگرچه الویت‌بندی حاکی از انتخاب رودخانه‌ها، تالاب‌ها و جنگل بیش از سایر موارد می‌باشد اما جاذبه‌های طبیعی به دلیل در دسترس بودن، توسط گردشگران مورد استقبال بیشتری قرار گرفته‌اند. از نظر توسعه گردشگری در منطقه صومعه‌سرا، تحول خاصی رخ نداده است. اما تمایل و گرایش مسافران به طبیعت‌گردی می‌تواند به دلیل عبوری بودن شهرستان صومعه‌سرا رخ داده باشد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که گردشگران عبوری به مقصد جاذبه‌های دیگر شهرها یا استان‌های دیگر از این منطقه عبور می‌کنند. به همین دلیل توقف در صومعه‌سرا یک توقف کوتاه و مقطعی است (نیکدل، ۱۳۹۶: ۹۹). نتیجه این تحقیق، مشابه نتایج مطالعه مافی و سقایی (۱۳۸۷) است. براساس این مطالعه که درباره گردشگری روستایی در کلانشهر مشهد انجام شده است، گردشگران بیشتر به روستاهایی سفر می‌کنند که علاوه برداشتن جاذبه‌های گردشگری، از نظر مسافت قابل دسترس‌تر و حمل و نقل به آن آسانتر است. و همچنین مشابه پژوهش (سلطانی و همکار، ۱۳۹۱) می‌باشد که نتیجه می‌گیرد در میان جاذبه‌های طبیعی تفریحی، مناطق طبقه و شان‌دیز برای گردشگران اولویت بالاتری نسبت به دیگر مناطق ذکر شده داشتند.

همچنان که ۵۷ درصد از گردشگران تمایل به بازدید از جاذبه‌های تاریخی داشته‌اند، نتایج شان‌ون اولویت‌بندی جاذبه‌های تاریخی (پل‌های تاریخی با وزن ۰/۰۶۷ و مناره بازار با وزن ۰/۰۶۶) را نشان می‌دهد که از اولویت کمتری نسبت به جاذبه‌های طبیعی برخوردار هستند. با توجه به نتایج تحقیق، میزان معرفی رودخانه‌ها، جنگل و تالاب‌ها به گردشگران و ایجاد آشنایی و شناخت در آنها از طرق مختلف، شناسایی مناطق تفرجگاهی در شهرستان صومعه‌سرا را منجر شده است. اما در مقابل به دلیل اینکه پل‌های تاریخی و مناره بازار به عنوان مناطق گردشگری معرفی نشده‌اند و با توجه به اینکه شهرستان صومعه‌سرا با داشتن توان‌ها و پتانسیل‌های بالا، به علت انزوای جغرافیایی، از مسیرهای اصلی دور است، به نظر می‌رسد عدم توجه به توسعه زیربنایی گردشگری و عدم توجه به ظرفیت‌ها از جانب مسئولان شهری، عدم تبلیغات مناسب، عدم زیرساخت‌های مناسب، مانع شناسایی مناطق تاریخی گردیده است. بنابراین آن طور که باید نمی‌تواند از این قابلیت‌ها استفاده نماید. این امر نشان می‌دهد که داشتن جاذبه‌های گردشگری به تنهایی نمی‌تواند موجب رونق گردشگری گردد (نیکدل، ۱۳۹۶: ۹۹). پر واضح است هرچقدر مناطق تاریخی مورد بازدید عموم و گردشگران قرار گیرند، توجه و بهسازی نسبت به آنها بیشتر خواهد شد. نتایج تحقیق با نتایج پژوهش (نصراللهی و همکاران، ۱۳۹۳) که نتیجه می‌گیرد جاذبه‌های انسان ساخت بیشتر از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، شاخص‌های رشد اقتصادی را تحت تاثیر قرار داده است مطابقت دارد.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی، و آقاسی زاده، عبدالله. (۱۳۸۸). تحلیل عوامل موثر بر گسترش گردشگری در ناحیه ساحلی چابهار با استفاده از مدل راهبردی SWOT مطالعات و پژوهش‌های شهری منطقه ای، (۱)، ۱۰۷-۱۲۸
- احمدی، فهامه، دهقان دهنوی، الهه (۱۳۹۵). برنامه ریزی فضایی مناطق ساحلی با تاکید بر گردشگری پایدار (مطالعه موردی: محور شهرهای ساحلی نور، ایزدشهر، رویان، استان مازندران، دومین کنفرانس شهرسازی، مدیریت و توسعه شهری، شیراز، موسسه عالی علوم و فناوری خوارزمی).

- اصلاح عربانی، ابراهیم، ۱۳۸۰، کتاب گیلان، انتشارات گروه پژوهشگران ایران، جلد ۵
- اکبری، نعمت الله، زاهدی کیوان، مهدی، (۱۳۸۷). کاربرد روش های رتبه بندی و تصمیم گیری چندشاخصه، تهران، وزارت کشور، سازمان شهرداری ها و دهیاری کشور.
- افتخاری، رکن الدین، قادری، اسماعیل. (۱۳۸۱). نقش گردشگری روستایی در توسعه روستایی، مدرس، دوره ۶، شماره ۲، صص ۲۳-۴۱.
- پوررمضان، عیسی، و قاسمی و سمه جانی، ابوطالب. (۱۳۸۸). گونه شناسی گردشگری روستایی (مطالعه موردی: شهرستان لنگرود). مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی (چشم انداز جغرافیایی)، ۴(۸)، ۲۵-۴۷.
- حیدری، رحیم، (۱۳۸۷). مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری، سمت، تهران
- دیوسالار، اسدالله، شیخ اعظمی، علی (۱۳۹۰). برنامه ریزی فضایی توسعه پایدار شهرهای ساحلی (نمونه موردی: شهر ساحلی نور)، جغرافیا و توسعه، شماره ۲۱، بهار ۱۳۹۰، صص ۴۳-۶۴
- رضائی، بهمن، نیکدل، نسرین. (۱۳۸۹). شناخت عوامل موثر بر افزایش مدت ماندگاری گردشگران در شهرستان صومعه سرا، فصلنامه چشم انداز جغرافیایی/علمی-پژوهشی، سال پنجم، شماره ۱۳، صص ۴۸-۵۹.
- ریاحی، وحید. رفیعی، معصومه. احمدی، عاطفه. (۱۳۹۵). تحلیل و ارزیابی شاخص های پایداری گردشگری روستایی با استفاده از روش های تحلیل تصمیم گیری چند معیاره (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان طالقان). فصلنامه علمی - پژوهشی گردشگری و توسعه، سال پنجم، شماره ۷، صص ۱۴۸-۱۶۱.
- زردان، میثم، منصور بهمنی، مسلم، (۱۳۹۴). گردشگری روستایی و اصول توسعه گردشگری پایدار، همایش ملی عمران و معماری بارویکردی بر توسعه پایدار، فومن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد فومن و شفت.
- سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان گیلان (۱۳۹۵). سالنامه آماری استان گیلان، معاونت آمار و اطلاعات.
- سقای، محسن، امینی نژاد، غلامرضا، صوحی، غلامرضا. (۱۳۹۵). بررسی توانمندی های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس، فصلنامه جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۷، پیاپی ۶۱، شماره ۱، صص ۹۹-۱۲۶
- سلطانی، سحر، شاهنوشی، ناصر. (۱۳۹۱). الویت بندی جاذبه های گردشگری عمده شهرستان مشهد از منظر گردشگران داخلی، دوفصلنامه گردشگری مطالعات، دوره اول، سال اول، شماره اول، صص ۵-۱۷
- عناستانی، علی اکبر، سعیدی، عباس، درویشی. حسن. (۱۳۹۱). بررسی آثار اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی توسعه گردشگری در سکونتگاه های روستایی از دیدگاه گردشگران و روستاییان (مطالعه موردی: دشت ارژن-فارس). مجله علمی تخصصی برنامه ریزی فضایی. سال دوم، شماره دوم، پیاپی ۶ صص ۱-۲۰
- مافی، عزت الله، سقایی، مهدی. (۱۳۸۷). تحلیلی بر گردشگری روستایی در پیرامون کلان شهرها (مطالعه موردی: کلان شهر مشهد)، جغرافیا و توسعه ناحیه ای، دوره ۵، شماره ۱۰، ۱۳۸۷، صص ۲۱-۴۰
- منظم اسماعیل پور، علی. (۱۴۰۰). تاثیر گردشگری بر کیفیت زندگی روستاهای سواحل دریای عمان. تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی (علوم جغرافیایی)، ۳۱(۶۳)، ۳۸۱-۴۰۱
- مولایی هشتجین، نصرالله، (۱۳۸۲). الگوی بهینه برای برنامه ریزی توسعه خدمات روستایی در ایران (مطالعه موردی جنوب استان اردبیل)، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۷۰، صص ۴۷-۷۳
- فرجی سبکبار، حسنعلی، مطیعی لنگرودی، سیدحسن، بدالهی فارسی، جهانگیر، کریم زاده، حسین. (۱۳۹۱). رتبه بندی زمینه های توسعه گردشگری در نواحی روستایی، با استفاده از تاپسیس خاکستری (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان ورزقان). فصلنامه پژوهش های روستایی، سال سوم، شماره یکم بهار ۱۳۹۱، صص ۱-۲۶
- کدیور، علی اصغر، سقایی، مهدی، (۱۳۸۵). ساماندهی گردشگری در تفرجگاه های پیرامون شهری، مطالعه موردی دره اخلمد، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۸۳، صص ۱۱۱-۱۳۴
- نصراللهی، زهرا، جهانبازی، ندا، ناصری، طاهره. (۱۳۹۳). رده بندی استان های کشور بر حسب جاذبه های گردشگری فصلنامه مطالعات مدیریت گردشگری، سال نهم، شماره ۲۸، صص ۱۷-۳۷
- نعمتی، مرتضی، صالحی، رضا، حمیدی، غلامحسین. (۱۳۹۰). ارزیابی و سطح بندی توسعه یافتگی مناطق شهری بر پایه تکنیک تاپسیس و GIS (مطالعه موردی: مناطق ۲۲ گانه شهر تهران). فصلنامه اندیشه جغرافیایی، سال پنجم، شماره دهم، صص ۱۰۳-۱۲۵
- نیکدل، نسرین. (۱۳۹۶). علل افزایش مدت ماندگاری گردشگران با نگاهی به شهرستان صومعه سرا، چاپ اول، انتشارات دلکام.
- نیکدل، نسرین. (۱۳۸۹). بررسی عوامل موثر در افزایش مدت ماندگاری گردشگران در شهرستان صومعه سرا، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی رشت، ایران.

یغفوری، حسین؛ محمدرضا علیزاده و فاطمه اسلام فرد. (۱۳۹۱). ارزیابی توسعه گردشگری روستایی با تاکید بر رتبه بندی جاذبه های تفریحی روستاهای هدف گردشگری استان گیلان، همایش ملی توسعه روستایی، رشت، دانشگاه گیلان، رشت. ایران.

Butler, R., R. Hall & M. Jenkins, 1998, *Tourism and Recreation in Rural Areas*, UK: Wileys.

Jing, G, and Wu, B. (2017). *Revitalizing traditional villages through rural tourism: A case study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China*, *Tourism Management*, 63 (2): 223-233.

Lindberg, Kreg, Tommy D. Andersoon & Benedict GC. Dellaert. (2001). *Tourism Devepment Assessing Social Gains and Losses*, *Annals of Tourism Research*, Vol. 28, Issue 4, PP. 1010-1030.

Nelson Cliff and David Botterill. (2002) *Evaluating the Contributing of Beach Awards to the Local tourism industry in Wales- The Green coast Award*, Cardiff: University of Wales Institute:9.